

Література

1. Диченко, І. Сходження Віктора Яременка / І. Диченко // Молодь України. – 1983. – 20 серпня. – С. 4.
2. Коробчак, Л. Сувенір від "Варненського літа" / Л. Коробчак // Вечірній Київ. – 1983. – 27 серпня. – С. 3.
3. Марковська, Т. Як спалах зірки / Т. Марковська // Культура і життя. – 1983. – 18 грудня. – С. 4.
4. "Петрушка", "Жар-птиця", "Шехеразада": Московские критики обсуждают новые спектакли // Балет. – 1993. – № 3. – С. 12–15.
5. Станішевський, Ю. Балетний театр України: 225 років історії / Ю. Станішевський; НАН України, Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Рильського, Академія мистецтв України, Державна академія керівних кадрів культури та мистецтв. – Київ: Музична Україна, 2003. – 440 с.
6. Станішевський, Ю. Національний академічний театр опери та балету України імені Тараса Шевченка: Історія та сучасність / Ю. Станішевський. – Київ: Музична Україна, 2002. – 736 с.
7. Туркевич, В. Жизнь в танце / В. Туркевич // День. – 2011. – 7 апреля. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/ru/article/kultura/zhizn-v-tance>
8. Туркевич, В. І срібло, і бронза / В. Туркевич // Вечірній Київ. – 1983. – 6 серпня. – С. 3.
9. Фоменко, К. Трудно быть первым / К. Фоменко // Комсомольское знамя. – 1985. – 9 июля. – С. 2.

References

1. Dychenko, I. (1983 August 20). Ascent of Victor Yaremenko. Molod` Ukrainy, 4 [in Ukrainian].
2. Korobchak, L. (1983 August 27). Souvenir from "Warsaws summer" Vechirniy Kyiv, 3 [in Ukrainian].
3. Markovska, T. (1983 December 18). Like a flash of the star. Cultura i zhyttya, 4 [in Ukrainian].
4. "Petrushka", "Zhar-ptiza", "Sheherezada": Moscow critics discuss new performances. (3th. ed). (1993). Ballet.
5. Stanishevkiy, U. (2003). Ballet theatre of Ukraine 225 years of history. NAOs Ukraine institute of art studies, folklore studies and ethnography named after M. Rylskiy, Academy of Arts of Ukraine, State Academy of Managerial Staff of Culture and Arts. Kyiv: Muzichna Ukraina [in Ukrainian].
6. Stanishevkiy, U. (2002) National Academic Theater of Opera and Ballet of Ukraine named after Taras Shevchenko: History and Contemporarity (modernity) U. Stanishevskiy. Kyiv: Muzychna Ukraina [in Ukrainian].
7. Turkevych, V. (2011 April 7). Life in dance Den. Retrieved from <https://day.kyiv.ua/ru/article/kultura/zhizn-v-tance>
8. Turkevych V. (1983 August 6). Both silver and bronze. Vechirniy Kyiv, 3 [in Ukrainian].
9. Fomenko, K. (1985 July 9). Its hard to be the first. Komsomol'skoe znamya, , 2 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15.09.2017 р.

УДК 73(477)

Гула Євген Петрович

професор кафедри рисунка та живопису
Київського національного університету
технологій та дизайну
evgenush.gula@gmail.com

ПЛАСТИКА В МИСТЕЦТВІ УКРАЇНИ

Мета роботи. Дослідження пов'язане з аналізом розвитку пластики в мистецтві України в історичному розрізі та окремих напрямів пластичних мистецтв: графіки, скульптури, живопису та ролі анатомії в їх еволюції. **Методологія** дослідження полягає в застосуванні методу образно-стилістичного аналізу, компаративного та історико-логічного методів, що дозволяють виявити та показати важливість пластичної анатомії образів у творчості українських митців впродовж всього історичного розвитку. Зазначений методологічний підхід дозволяє розкрити та проаналізувати роль пластичних мистецтв в житті соціуму. **Наукова новизна** роботи полягає в розширенні уявлень про роль пластичної анатомії та академічного малюнку в розвитку художньої творчості. На прикладі історичного розвитку та сучасного стану вітчизняних пластичних мистецтв проаналізована еволюція пластики від наскельного живопису до фундаменту будь-якої мистецької творчості. **Висновки.** Мистецька та анатомічна пластика – це головний орієнтир суспільних процесів, відтворене в пластичних мистецтвах, вона стає певною програмою записаною сучасниками для нащадків. Отже, головне завдання українських мистецтвознавців та педагогів сьогодні – це відновлення ролі анатомічної пластики у вихованні майбутніх художників, скульпторів та графіків.

Ключові слова: живопис, скульптура, графіка, пластика, мистецтво, пластична анатомія, академічний малюнок.

Гула Евгений Петрович, профессор кафедры рисунка и живописи Киевского национального университета технологий и дизайна

Пластика в искусстве Украины

Цель работы. Исследование связано с анализом развития пластики в искусстве Украины в историческом разрезе и отдельных направлений пластических искусств: графики, скульптуры, живописи и роли анатомии в их эволюции. **Методология** исследования заключается в применении метода образно-стилистического анализа, компаративного, историко-логического методов, которые позволяют проявить и показать важность пластической анатомии образов в творчестве украинских художников в течение все исторического развития. Указанный методологический подход разрешает раскрыть и подвергнуть анализу роль пластических искусств в жизни социума. **Научная новизна** работы заключается в расширении представлений о роли пластической анатомии и академического рису-

нка в розвитку художественного творчества. На примере исторического развития и современного состояния отечественных пластических искусств, проанализирована эволюция пластики от наскальной живописи к фундаменту любого художественного творчества. **Выводы.** Художественная и анатомическая пластика – это главный ориентир общественных процессов, воспроизведенное в пластических искусствах, она становится определенной программой записанной современниками для потомков. Итак, главная задача украинских искусствоведов и педагогов сегодня – это восстановление роли анатомической пластики в воспитании будущих художников, скульпторов и графиков.

Ключевые слова: живопись, скульптура, графика, пластика, искусство, пластическая анатомия, академический рисунок.

Hula Yevhen, Professor of drawing and painting department, Kyiv National University of Technologies and Design

The plastic in Ukrainian Art

Purpose of the research. The research studies the development of plastics in the art of Ukraine in the historical context and the individual branches of the plastic arts: graphics, sculpture, painting and the role of anatomy in their evolution. The **methodology** of the research consists in the application of the method of figurative-stylistic analysis, comparative, historical and logical methods that allow revealing and showing the importance of plastic anatomy of images in the works of Ukrainian artists throughout the entire historical development. This methodological approach allows us to reveal and analyze the role of plastic arts in the life of society. The **scientific novelty** of the work lies in the expanding of understanding of the role of plastic anatomy and academic design in the development of artistic creativity. Through the example of historical development and the current state of Russian plastic arts, the evolution of plastics from rock art to the foundation of any artistic creativity is analyzed. **Conclusions.** Artistic and anatomical plastics is the main reference point of social processes, reproduced in the plastic arts. It becomes a certain program written by contemporaries for descendants. Therefore, the main task of Ukrainian art historians and teachers today is to restore the role of anatomical plastics in the education of future artists, sculptors and graphic artists.

Keywords: painting, sculpture, graphics, the plastic, art, plastic anatomy, academic drawing.

Постановка проблеми. Культурна спадщина – це духовне надбання нації, фундамент економічного та політичного зростання української держави. Збереження традиційних цінностей, що формувалися впродовж століть на території нашої країни, представляє культурну значимість для суспільства і є однією з найважливіших складових стратегії розвитку держави. У сучасному культурному просторі вітчизняна традиційна мистецька школа продовжує грати найважливішу духовну роль у вихованні нового покоління українців. Проте світова глобалізація та техноevoлюція поступово відтіснили класичне мистецтво з передової духовного розвитку, замінивши істинні цінності продуктами мас-медіа та комп'ютерними штампами. Саме тому, розвиток пластичного мистецтва в Україні сьогодні потребують глибокої наукової та державної підтримки.

Аналіз публікацій. Проблематика розвитку українського мистецтва багатогранна та всеосяжна, саме тому наукові розвідки даної тематики мають широкі межі. Дослідники розглядають мистецтвознавчі, філософські, технічні, освітні та багато інших художніх аспектів. Серед великої кількості праць можемо виділити роботи В. Я. Даниленка [12], Н. Ф. Сбітневої [18], О. А. Лагутенка [8], О. А. Калашнікової [7], та ін.

Окремо слід сказати про ґрунтовну працю О. Виноградова "Поняття про класичну анатомію" та "Місце класичної анатомії в системі морфологічних наук" (2011 р.) [15], навчальний посібник А. Андрейканіча "Курс пластичної анатомії людини" (2010 р.) [1], працю С. Рибіна та М. Бобіна "Пластична анатомія" (2007 р.) [12].

Метою дослідження є аналіз розвитку пластики в мистецтві України в історичному розрізі. Дослідження окремих напрямів пластичних мистецтв: графіки, скульптури, живопису та ролі анатомії в їх еволюції. Головною завданням цієї праці – проаналізувати українське творче сьогодення та розкрити роль вітчизняного класичного малюнку у вітчизняному мистецтві.

Виклад основного матеріалу. Роль зображувального мистецтва в житті суспільства завжди була високою, але при цьому єдиного уявлення про його призначення на сьогодні не існує. Занадто складний і неоднозначний для дослідження цей феномен. Жоден інший вид людської діяльності не пояснюється настільки розбіжно. Фахівці констатують релігійну, розважальну, пізнавальну функції зображувального мистецтва, функцію навчання, спілкування й т.п. На різних історичних етапах існували кількісні інтерпретації ролі зображувальної творчості. Проте факт успішного еволюційного проходження мистецтва крізь віки вказує на наявність більш фундаментального значення, що криється в його первісній функції – побудові естетичних канонів, які, в свою чергу, направляють гетерогенні емоції. Саме тому потреба в об'єктивному сприйнятті настільки суб'єктивної форми діяльності існувала завжди, але ступінь її гостроти сьогодні унікальна. Занадто вже по-різному трактується духовне посилення в класичному та сучасному зображувальному мистецтвах, щоб задовольнитися звичайною констатацією його історичних змін.

Все більш виразним стає розуміння того, що твір зображувального мистецтва є не сумою емпірично віднайдених компонентів, а закономірно організованим, інтенційним системним цілим, своєрідність якого криється передусім у правильній інтерпретації, ідейному прочитанні, у розумінні пластичної побудови малюнку. Кожен елемент, який вводиться в загальну композицію, представляє собою певний "код", що репрезентує стиль автора та його пластичний образ-ідею. Завдяки "кодам" митці мають змогу працювати як з матеріальною формою, так й з різними смисловими фрагментами, що надають зображувальному мистецтву глибокої метафоричності.

До сьогодні вітчизняне та зарубіжне мистецтвознавство приділяло мало уваги прочитанню образотворчого кодування, розумінню приховано-завульованих ідей митця. Проте сьогодні питання декодування візуальної інформації набувають все більшої актуальності, що пов'язане насамперед із стрімкою комп'ютеризацією зображувального мистецтва. Попри всі інноваційні переваги, це породило плеяду аматорів та псевдомитців, які банально не вміють малювати, але піддають суворій критиці академічний класичний малюнок. Як наслідок, мистецькі виставки XXI століття практично позбулися творів "класичного" виконання. Натомість, акварелі та пастелі набули "сувенірного" характеру та зайняли "туристичні" центри Андріївського узвозу в Києві, Карлового мосту в Празі, набережних Ялти, Бердянська та інших місць. Проте сама історія зображувального мистецтва свідчить, що класична пластична анатомія спроможна долати вікову відстань між поколіннями. І сьогодні український народ має в своїй скарбниці унікальний культурний спадок, накопичений багатовіковим етнічним досвідом. Підтвердженням чого є численні археологічні артефакти, віднайдені на теренах України, що засвідчують споконвічне бажання людей зображувати пластику власного тіла через малюнок на одязі, посуду та предметах домашнього вжитку. Тому першоджерелом сучасної української пластики можемо вважати декоративно-прикладне мистецтво.

Передумови до зародження первісного пластичного мистецтва виникли ще в епоху раннього палеоліту, зокрема первісні знаряддя праці закріплювали у свідомості людини інтуїтивне почуття форми. Поступово з'являються розписи на стінах і стелях печер, рельєфи та кругла скульптура, гравірування на камені, розі та кістки. Що підтверджують знахідки з Мізинської стоянки [9], розписи Кам'яної могили [10], розписна кераміка та дрібна пластика з Усатівських поселень та курганів [11].

Найпоширенішим пластичним матеріалом прадавніх українців залишалась глина, яка завдяки своїм природним особливостям давала змогу митцю не обмежувати політ фантазії: фігурки людей, тварин, птахів, богів, глиняний посуд. До самих давніх творів пластичного мистецтва можемо віднести також статуетки жінок, що символізували собою землю, мати, плодючість. Кольорова глина слугувала навіть для розфарбовування тіл мисливців. Прагнення поліпшити побут було причиною виникнення у людей художнього інстинкту, який згодом еволюціонував в художнє відчуття, що й стало основою зародження пластичних мистецтв: графіки, живопису, скульптури.

Поступово розвиваючись, художні мистецтва накопичують знання з пластичної анатомії. В перекладі слово "пластичний" походить від грецького "plastike" та означає ліплення, слово "анатомія" також грецького походження від слова "anatomia" та означає "розсікаю" [3]. Таким чином, під пластичною анатомією ми розуміємо сукупність тих знань, що одержує художник, користуючись інформацією, отриманою при вивченні форм будови людського тіла.

На теренах України першою мистецькою вітчизняною школою, в якій професійно вивчалась пластична анатомія, стала Києво-Печерська Лавра, ще за часів Київської Русі. Особливої уваги заслуговує розвиток іконографії ангелів, що став невід'ємною частиною піднесення всього українського іконопису, тим більше що фігури ангелів присутні в основних іконописних сюжетах. Яскравим зразком високохудожньої вітчизняної графіки були й рукописні книги, оздоблені чудовими малюнками-ілюстраціями, зразками неперевершеної творчості давніх художників: "Остромирове Євангеліє" (1056 р.), "Ізборник Святослава" (1073 р.), "Трійський псалтир" (1078–1087 рр.), "Юрійське Євангеліє" (1120–1087 рр.) та ін. [6, с. 286]. Про високий рівень художників Київської Русі свідчать також мозаїки й фрески Софійського собору, як відбиток виняткової анатомічної майстерної пластики.

Подальша історія української пластики (XV–XVII ст.) нерозривно пов'язана із розвитком графічного мистецтва, а саме із процвітанням рукописної книги. Релігійна тематика хоч і залишається преважною ("Пересопницьке Євангеліє" [15]), паралельно набирає силу й світська ("Літопис" С. Величка [15]), підкріплена поширенням на теренах України реформаційних і ренесансно-гуманістичних ідей. Анатомічна пластика зображення людей, тварин, поступово позбувається сакральності та наближується до природного образу, хоча й присутня певна схематична умовність.

XVIII ст. стає новим поштовхом до розвитку пластичних мистецтв, зокрема графічного завдяки появі друкованої книги, відповідно й ілюстрації. В традиційному українському портреті продовжує розвиток анатомічного реалізму, сполученого із монументальністю та декоративністю. Портрети починають набувати фізіологічної індивідуальності, одночасно вітчизняні майстри намагаються заглибитись у внутрішній світ людини, в якому знаходять нове натхнення. Яскравим прикладом утвердження пластичної анатомії є портрети Д. Охримовича (1752 р.), Д. І. Довгорукого (1769 р.), Василя і Якова Шиянових (1784 р.) [4]. Перманентний інтерес українських художників до анатомічної пластики позначається й в іконопису та настінних розписах церков та храмів. Ліки святих поступово втрачають стереотип сприйняття та набувають характерних національних рис, які все ще зберігають стрійно-урочистий характер.

Новий розквіт пластичних мистецтв, особливо зображувального, припадає на XIX ст., в цей період народжуються твори таких визначних художників України, як Тарас Шевченко, К. Трутовський, К. К. Констанді, М. Д. Кузнецов, М. К. Пимоненко та багато інших [5]. Починають створюватись школи та класи малювання (Колегіум П. Галагана, школа М. Мурашка [7]), в яких навчання пластичним мистецтвам можна порівняти з класичними європейськими школами. Сама програма навчання передбачала в основі на серйозному рівні поставлене викладання малюнка з його методом аналізу природи, як основний спосіб збагнення моделі. Українська анатомічна скульптура XIX ст. (Т. Баронч, К. Островсь-

кий, О. Северин, С. Яжимовський, С. Левандовський, Т. Рігер), подібно до живопису, показала свої властивості ретельного фіксування людської зовнішності, коли образ наділявся масою життєвих деталей. Об'ємна пластика цього періоду демонструвала повноту художнього втілення в різних матеріалах, починаючи від традиційної бронзи, а далі – гіпсу, каменю, дерева, міді.

XX ст. стало переломним для українського пластичного мистецтва, оскільки саме воно визначило направленість українського пластичного мистецтва, події 1917 року та приход до влади комуністів поклав край європейському вектору розвитку анатомічної пластики на довгих 74 роки. Натомість приходить жорсткий соціалізм, який пропускає все культурне надбання крізь жорнова ідеологічного дизерату, випускаючи "на волю" лише повністю відредаговані твори. В цей час особливо розквіту набувають графічні мистецтва, а особливо плакатне, яке по суті стає рупором комуністичної ідеології. 20-і – поч. 30-х рр. XX ст.: пластична мова вітчизняних плакатів цього періоду рясніє широкою "ілюстративністю", "еклектизмом", яскравою кольоровістю [18, 156]. Даний період ознаменувався також новою течією розвитку української графіки – "школа Нарбутова" [8]. Візуальна пластична мова "нарбутовців" стала певним поєднанням національних мотивів із здобутками футуризму, експресіонізму та кубізму. Відкриваються мистецькі школи та осередки в Києві, Харкові, Львові. Митці запроваджують кардинально протилежні напрями розвитку вітчизняної пластики: європейський авангард з тяжіння до візуального конструктивізму; та національний "бойчукізм" з переважанням функціонального реалізму та неопримитивізму у візуально-пластичній мові [8, 32]. В цей час виходить перший навчальний посібник з пластичної анатомії українською мовою: "Пластична анатомія" Н. Лисенкова. Отже, пластичну плакатну мову цього періоду можемо охарактеризувати як полістилістичну, сюрреалістичну та ритміко-експресивну. Водночас під політичним тиском поступової сили набирає агітаційний соціалістичний реалізм, згідно з яким митці радянської України змушені корегувати свою творчість. Пластична мова відповідно набуває алегоричного та ілюстративно-символічного наповнення.

Воєнний та післявоєнний період, корінним чином змінює характер вітчизняних плакатів, які набувають агітаційно-масового характеру. у пластичну мову активно надходить національно-історичний контекст, героїзм з його характерними анатомічними особливостями, гранична виразність, в плакатах використовують рядки з творів українських письменників та поетів (Т. Шевченко, Л. Українки, І. Франка та ін.) [19].

Після 1953 р. (смерть Сталіна) вітчизняна графіка здобуває нового рушійного розвитку, "... намічається перехід від живописного трактування форми і простору до більш умовного прояву" [7, 13]. Змінюється анатомічна пластика плакату, в якій з'являється відносність, формова узагальненість, симбіонує об'ємне зображення та плоске. Атмосфера кінця 1950-х – початку 1960-х років сприяла формуванню молодого покоління духовних опозиціонерів, нонконформістів, знаних як покоління "шістдесятників". Їх спроба вирішення актуальних соціокультурних проблем стала "бунтом" шістдесятників, саме вони повернули в українське пластичне мистецтво ідею її елітарності Своєю діяльністю інтелектуально-нонконформісти довели, що саме людина є суб'єктом історії і вона може усвідомлювати події і факти, іронізувати та критикувати.

70-і рр. позначились поступовим взаємовпливом графічних видів мистецтв. Анатомічна пластика збагачується через станковий живопис емоційною ускладненістю, толерантністю та живописністю; графічний дизайн привносить в пластичну мову лаконізм, знаковість та конструктивізм.

80-і рр. стають новим етапом розвитку українського пластичного мистецтва, що відображається в активному використанні фотографічних елементів, символічних алегорій, яскравих декоративних шрифтів та лаконічних анатомічних образів. Також зберігається загальна тенденція до умовного лаконізму, узагальненості, активно вживається елементи емблематики та національної орнаментності. З середини 80-х рр. українське плакатне мистецтво отримує кардинально новий поштовх, який категорично відрізняється від минулих десятиліть. В цей період в СРСР до влади приходить М. С. Горбачов і запроваджує в країні політику "плюралізму", коли за кожним визнається свобода мислення та власної точки зору. Відбувається глобальна культурно-мистецька трансформація від модернізму до постмодернізму, нового життя набуває розвиток національної української пластики. Постмодерністська реабілітація локальних та історичних течій актуалізує національні мотиви.

Новий етап вітчизняного пластичного мистецтва розпочинається разом із народженням Української держави в 1991 р. Складна економічна ситуація, в якій опинилась молода держава негативно відбилась на розвитку пластичних мистецтв, зменшується державна фінансова підтримка виставок, книговидавництва, плакатодруківництва. Проте, на противагу починають народжуватись приватні художні майстерні та галереї. Українське мистецтво пластики прикрашають нові імена: О. Прахов, М. Кочубей, В. Іванов-Ахметов, В. Бахтов, П. Маков, Н. Ніколайчук, О. Кирпенко, Л. Бруєвич, Ю. Майстеренко та ін. [15, 305], що стають засновниками нової вітчизняної пластики.

За роки незалежності пластичні мистецтва проходять складний трансформаційний етап, відкритість інформаційного простору породжує нові сміливі експерименти, що приводить нас до початку нашого дослідження, а саме – критичному становищі академічного малюнку. Розглянути історичний розріз еволюції пластичних мистецтв України вже довів – найкращі мистецькі твори сьогодення базуються на віковому етнографічному розвитку, ігнорувати який ми не маємо права. Особливо це стосується класичної пластичної анатомії, за допомогою якої найбільш повно відбувається пізнання тривимірного світу.

Інтерес вітчизняного мистецтвознавства, що намітився в останні роки до теми пластичної анатомії підтверджує актуальність даного дослідження. Адже анатомія малюнку в його класичному розумінні це не лише зображення, це спосіб вираження різних ідей: сюжетних, етично-моральних, естетичних. І це вираження неможливе без вивчення теорії та практики малюнку, оволодінні різними живописними техніками, використанні широкого діапазону графічних матеріалів з метою озброєння засобами передачі думки через графіку. Отже, сьогодні існує нагальна потреба у вивченні пластичної анатомії на прикладі класичних малюнків, виконаних з анатомічних моделей.

Розглянувши історичну роль пластичних мистецтв в житті соціуму, поступово формуємо розуміння того, яку культурну нішу воно повинне зайняти в сучасному повсякденні. Стосовно пластичної анатомії мова йде передусім про зображувальну аналітику, яка повинна відрізнитись глибоким дослідницьким характером. Оскільки її призначення полягає в зображенні пластичних якостей природи та є фундаментом будь-якої художньої творчості: "Рисунок – основа основ, оволодівати ним треба поступово, не пропускаючи жодної деталі в методиці побудови кожного зображення. З чого починається рисунок, як він розвивається далі і чим закінчується – художник повинен твердо знати, як таблицю множення" [17, 208].

Визнаючи примат анатомічного малюнку, зазначимо, що відтворення пластики людського тіла без знання анатомії неможливе. Вона покликана допомогти починаючому художнику, графіку, скульптору не лише у вірному відтворенні форми, а й в передачі найтонших нюансів руху, що є невід'ємними складовими художнього образу. Отже, в основу вивчення пластичної анатомії повинен бути покладений детальний розбір анатомічного побудови фігури людини, зображеної в різних позах і ракурсах у творах образотворчого мистецтва. Звичайно, увага повинна акцентуватись на кращих прикладах світового та вітчизняного мистецтва.

В цьому ракурсі доцільним вважаємо звернути увагу на творчість американського художника та скульптора українського походження – Олександра Архипенка (1887-1964 рр.). Народжений в Україні, Архипенко вчився спочатку в художній школі в Києві, потім у Московській школі живопису, ліплення, а в 1908 році виїхав в Париж. Культурний спадок скульптора – це своєрідна трансформаційна парадигма кубізму, ортодоксального символізму, фольклорних елементів та поліхромних форм. На початку 1920-х років побачили світ наукові монографії скульптора, що принесли йому світову славу та більше 25 персональних виставок [6]. В 1924 році О. Архипенко відкрив у США власну художню школу, а також читає лекції з проблем креативності в американських коледжах і університетах. Серед найвідоміших робіт автора, які можна вважати взірцем пластичного мистецтва, можемо назвати: "Танок" (1912 р.), "Карусель П'єро" (1913 р.), "Боксери" (1914 р.), "Медрано II" (1914 р.), скульптурна серія "Ма" (1933 р.), цикл плексигласових робіт, підсвічених зсередини (1947 р.) та багато інших [6].

Творчість О. Архипенко внесла цінний вклад у розвиток світового модернізму. Експерименти скульптора із формою та світлом по суті стали поштовхом до розвитку нових матеріалів в пластичній скульптурі. Сам скульптор писав: "Форма не може сприйматися за відсутності кольору. Естетична єдність форми та кольору, незалежно від ступеню складності, це єдність компонентів, що впливає з універсальних законів гармонії, ритму й рівноваги. Я досліджую взаємозалежність між формою та кольором починаючи з 1912 року, оскільки я думаю, що така єдність характеризує найвеличніші твори візуального мистецтва" [6]. Сьогодні вітчизняні мистецтвознавці знову звертаються до творчості О. Архипенка, як до джерела невичерпної краси пластичного мистецтва.

Таким чином, прослідковуючи розвиток пластики в мистецтві України від раннього палеоліту до сьогодення, відзначимо нерозривний його зв'язок із народним мистецтвом, що породжений самим буттям українського народу, його природним прагненням краси й творчості. Століття накопиченого художнього досвіду, спадок найвідоміших українських митців, дають нам сьогодні безцінні знання, зокрема з пластичної анатомії. Це своєрідний інструментарій, за допомогою якого сьогодні ми можемо підвищити планку мистецької культури України. Особливо важливо це є сьогодні, коли наша держава переживає період трансформацій та криз, що невід'ємно супроводжується спадом духовності суспільства.

Загалом, мистецька та анатомічна пластика – це головний орієнтир суспільних процесів, сприйняття людини соціумом та самим себе. Відтворене в пластичних мистецтвах, воно стає певною програмою записаною сучасниками для нащадків. В цьому разі виникає питання який спадок буде залишений сучасними митцями новому поколінню українців, який новий культурний обрій буде відкрито та які традиції збережено. Саме тому сьогодні важливим є відродження, в першу чергу на освітньому рівні, класичного академічного малюнку, який може стати духовним провідником у світ культурного спадку української нації. Водночас, практичні знання пластичної анатомії допоможуть майбутнім митцям навчитися бачити та розуміти побачене, розвивати внутрішнє чуття природи, свідомо зображувати природу та людину.

Література

1. Андрейканіч А. Курс пластичної анатомії людини: навч. посібн. / А. Андрейканіч. – Чернівці: Букрек, 2010. – 128 с.
2. Арнхейм Р. Искусство и визуальное восприятие. – М.: Прогресс, 1974. -390 с.
3. Википедия. Свободная энциклопедия. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ru.wikipedia.org>
4. Всеобщая история искусств. – Том 4. Искусство 17-18 веков. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://artyx.ru>
5. Всеобщая история искусств. – Том 5. Искусство 19 века. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://artyx.ru>.

6. Кайзер А. Творчество духа Феномен Александра Архипенко / А. Кайзер // Третьяковская галерея. – 2013. – №4. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.tg-m.ru>.
7. Калашнікова О. А. Зображальний аспект візуальної мови графічного дизайну (на матеріалі плаката): автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. : 17.00.07 / О. А. Калашнікова ; Харк. держ. акад. дизайну і мистец. – Х., 2011. – 20 с.
8. Лагутенко О. А.. Українська графіка першої третини ХХ століття: загальноєвропейські тенденції та національні особливості розвитку [Текст] : дис... д-ра мистецтвознав. : 17.00.05 / Лагутенко Ольга Андріївна ; Нац. акад. образотв. мистец. і архіт. – К., 2008. – 429 арк.
9. Мізинська стоянка – найвідоміша стоянка палеолітичної доби // Ipress.ua. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ipress.ua>
10. Національний історико-археологічний заповідник "Кам'яна Могила". – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua.stonegrave.org>
11. Перший Усатівський курганний могильник / Прадідівська слава. Українські пам'ятки. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pslava.info>
12. Пластична анатомія : навч. посіб. / С. В. Рибін, В. В. Бобін, С. М. Калашнікова ; Под общ. ред. В. Я. Даниленко ; Міністерство освіти і науки України, Харківська державна академія дизайну і мистецтв. – Х., 2009 – 208 с.
13. Роготченко О. Аналіз особливостей розвитку образотворчого мистецтва радянської України 30 – 40-х років ХХ ст. // Вісник Львівської академії мистецтв. – Львів, 2003. – Вип. 14. – С. 236 – 256
14. Роготченко О. Національний за формою, соціалістичний за змістом // МІСТ: Мистецтво, історія, сучасність, теорія: Зб. наук.-теор. пр. – К., 2003. – Вип. 2. – С. 147 – 163
15. Роготченко О. Пластична анатомія у контексті розвитку сучасної вітчизняної образотворчості / О. Роготченко // МІСТ: Мистецтво, історія, сучасність, теорія. – 2012. – Вип. 8. – С. 279 – 306
16. Роготченко О. Політичні та соціально-економічні умови розвитку українського мистецтва в період тоталітарного режиму 1930–1950-х років //Мистецтвознавство України: Зб. наук. пр. – К., 2003. – Вип. 3. – С. 174 – 282
17. Ростовцев Н. Н. Очерки по истории методов преподавания рисунка / Н. Н. Ростовцев. – М. : Изобразительное искусство, 1983. – 288 с.
18. Сбитнева Н. Ф. "Коммерческий" стиль в графическом дизайне: особенности и перспективы развития / Н. Ф. Сбитнева // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Мистецтвознавство. Архитектура. – 2007. – № 6. – С. 153–163.
19. Цинковська І. Український плакат періоду Великої Вітчизняної війни у фондах Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського / І. Цинковська, Г. Юхимець // Історія України. Маловідомі імена, події, факти : зб. наук. ст. – 2004. – Вип. 26. – С. 120–133.

References

1. Andreykanich, A.(2010). Course of plastic human anatomy: teach. workbook. Chernivtsi: Bukrek [in Ukrainian].
2. Arnkheym, R.(1974). Art and Visual Perception. Moscow: Progress [in Russian].
3. Wikipedia. Free encyclopedia. Retrieved from <https://ru.wikipedia.org> [in Russian].
4. General History of Arts. – Volume 4. Art of the 17th-18th centuries. Retrieved from <http://artyx.ru> [in Russian].
5. General History of Arts. – Volume 5. Art of the 19th century. Retrieved from <http://artyx.ru> [in Russian].
6. Kayzer, A. (2013). Creativity of Spirit. Phenomenon of Alexander Arkhipenko. The Tretyakov Gallery, 4. Retrieved from <http://www.tg-m.ru> [in Russian].
7. Kalashnikova, O. A. (2011). Graphic Aspect of Visual Language of Graphic Design (based on the materials of the poster): Abstract of a Thesis ... of the Candidate of Sciences in Art History. Kharkiv State Academy of Design and Arts. Kharkiv [in Ukrainian].
8. Lahutenko, O. A. (2008). Ukrainian Graphic Arts of the First Third of the 20th Century: Pan-European Trends and the National Features of Development: Thesis... for the Doctor of Sciences in Art History; National Academy of Visual Arts and Architecture. Kyiv [in Ukrainian].
9. Mezyne Site – the Most Famous Site of the Paleolithic Era. Ipress.ua. Retrieved from <http://ipress.ua> [in Ukrainian].
10. National Historical and Archeological Reserve Kamiana Mohyla. Retrieved from <http://ua.stonegrave.org> [in Ukrainian].
11. The First Usativ Burial Mound / Pradivivska Slava. Ukrainian Memorials. Retrieved from <http://www.pslava.info> [in Ukrainian].
12. Rybin, S. V. & Bobin, V. V. Kalashnikov; S. M. (2009). Plastic anatomy: teach. workbook. Ministry of Education and Science of Ukraine, Kharkiv State Academy of Design and Fine Arts. Kh. [in Ukrainian].
13. Rohotchenko, O. (2003). Analysis of the Features of the Development of Visual Arts in Soviet Ukraine of 30's – 40's of the 20th century. Visnyk Lvivskoi akademii mystetstv. (Vols. 14), (pp. 236 – 256). Lviv [in Ukrainian].
14. Rohotchenko, O. (2003). National in Terms of Form, Socialist in Terms of Content . MIST: Mystetstvo, istoriia, suchasnist, teoriia. (Vols. 2), (pp.147 – 163). Kyiv [in Ukrainian].
15. Rohotchenko, O. (2012). Plastic Anatomy in the Context of the Development of the Modern Domestic Visual Arts. MIST: Mystetstvo, istoriia, suchasnist, teoriia. (Vols. 8), (pp. 279 – 306). Kyiv [in Ukrainian].
16. Rohotchenko, O. (2003). Political and Socio-Economic Conditions of the Development of Ukrainian Arts in the Period of Totalitarian Regime of 1930's–1950's. Mystetstvovnavstvo Ukrainy: Zb. nauk. pr. (Vols. 3), (pp. 174 – 282). Kyiv [in Ukrainian].
17. Rostovtsev, N. N. (1983). Sketches on History of the Methods of Teaching Drawing. Moscow: Izobrazitelnoe iskusstvo [in Russian].
18. Sbytneva, N. F. (2007). "Commercial" Style in Graphic Design: Features and Prospects of Development. Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dzaynu i mystetstv. Mystetstvovnavstvo. Arkhitektura, 6, 153 – 163 [in Ukrainian].
19. Tsynkovska, I. & Yukhymets, H. (2004). Ukrainian Poster of the Period of Great Patriotic War in the Funds of the Vernadsky National Library of Ukraine. Istoriiia Ukrainy. Malovidomi imena, podii, fakty : zb. nauk. st. (pp. 120 – 133) [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 18.07.2017 р